

آشنایی با مبانی آر دی ای (توصیف و دسترسی منبع)

کریس الیور

مترجم

دکتر عباس گیلوری

عضو هیئت علمی سازمان تات

تهران / ۱۳۹۰

الیور، کریس

آشنایی با مبانی آر دی ای (توصیف و دسترسی منبع)، کریس الیور، مترجم عباس گیلوری
تهران: نشر کتابدار، ۱۳۹۰

صفحه عنوان به انگلیسی: Introducing RDA: A guide to the basics

ی + ۲۱۳ص: (مجموعه کتابدار، ۲۱۷، سازماندهی اطلاعات: ۱۶)

فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

واژه نامه: ص. ۱۹۱-۲۰۶

نمایه: ص. ۲۰۷-۲۱۳

موضوع: توصیف و دسترسی منبع

موضوع: فهرست نویسی توصیفی - استانداردها

کتابخانه افزوده: گیلوری، عباس، مترجم، ۱۳۴۶-

رده بندی کنگره: ۱۳۹۰ ۷۱۵/الف ۶۶۶۱۶ Z

رده بندی دیویی: ۲۵/۳

شماره کتابشناسی ملی: ۲۲۴۳۶۳۱

www.ketabdar.org

mohseni@ketabdar.org

عنوان: آشنایی با مبانی آر دی ای (توصیف و دسترسی منبع)

نویسنده: کریس الیور

مترجم: دکتر عباس گیلوری

عضو هیئت علمی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی (تات)

طرح جلد: نسرین حاجی علی

مجموعه کتابدار: ۲۱۷، سازماندهی اطلاعات: ۱۶

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۰ / شمارگان: ۱۶۵۰ نسخه

قیمت: ۷۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۴۱-۰۱۱-۵

تلفن: ۴-۸۸۴۸۱۳۵۳ / ۸۸۹۷۹۵۶۱

دورنگار: ۸۸۹۷۹۵۶۰ / همراه: ۰۹۱۳۱۸۸۳۵۸۱

نشانی پخش: کتابدار، تهران، صندوق پستی ۱۹۷۳ / ۱۴۱۵۵

فهرست مندرجات

صفحه

عنوان

ج	مقدمه مترجم
۱	فصل اول: آر دی ای چیست
۱	پایه گذاری بر مبنای چارچوبی نظری
۳	طراحی شده برای محیط رقمی
۶	حوزه پوششی گسترش یافته
۸	ارتباط با قواعد فهرست نویسی انگلو-امریکن ویرایش ۲
۹	تأثیر
۱۰	یادداشت‌ها
۱۱	فصل دوم: آر دی ای و فضای بین‌المللی
۱۱	آر دی ای و ارتباط آن با استانداردها، الگوها و قواعد بین‌المللی
۲۰	آر دی ای و استفاده از آن در فضای بین‌المللی
۲۳	یادداشت‌ها
۲۵	فصل سوم: اف آر بی آر و اف آر ای دی در آر دی ای
۲۶	مروری بر اف آر بی آر و اف آر ای دی
۵۳	شواهدی از اف آر بی آر و اف آر ای دی در آر دی ای
۶۴	یادداشت‌ها

فصل چهارم: پیوستگی با قواعد فهرست‌نویسی انگلوسامریکن ویرایش ۲.....	۶۵
ساختار مدیریتی واحد.....	۶۶
بر بنیان‌های قواعد فهرست‌نویسی انگلوسامریکن ایجاد شده است.....	۶۸
بسیاری از دستورالعمل‌ها از قواعد انگلوسامریکن استخراج شده‌اند.....	۷۰
سازگاری پیشنهادی آر دی ای و قواعد فهرست‌نویسی انگلوسامریکن.....	۷۲
آر دی ای حاصل تلاشی اولیه برای بازنگری بنیانی در قواعد فهرست‌نویسی.....	۷۴
یادداشت‌ها.....	۸۲
فصل پنجم: تغییرات در چه جاهایی دیده می‌شود؟.....	۸۳
اصول، اهداف و الگوهای مفهومی.....	۸۴
تاکید بر بهره‌گیر.....	۸۴
چارچوبی توسعه‌پذیر برای توصیف همه‌ی انواع منابع.....	۸۸
شیوه انتشار.....	۱۰۱
عناصر داده‌ای.....	۱۰۲
عناصر اضافی.....	۱۰۶
عناصر هسته.....	۱۱۰
آنچه می‌بینید را انتخاب کنید.....	۱۱۲
تاکید بر رابطه‌ها.....	۱۱۸
خلاصه.....	۱۲۸
یادداشت.....	۱۳۰

فصل ششم: اجرای آر دی ای: انتقال از قواعد فهرست‌نویسی انگلو امریکن	۱۳۱
جعبه ابزار آر دی ای	۱۳۲
کلید جهشی آر دی ای	۱۳۳
کلید جهشی ابزارها	۱۳۹
رمزگذاری و نمایش داده‌های آر دی ای	۱۵۱
اجرای یکپارچه	۱۵۸
یادداشت‌ها	۱۶۵
فصل هفتم: مزایا، وضعیت موجود و آتی	۱۶۷
مزایای آر دی ای برای بهره‌گیران	۱۷۱
مزایای آر دی ای برای مؤسسات	۱۸۴
مزایای آر دی ای برای فهرست‌نویسان و تولیدکنندگان ابر داده	۱۸۸
یادداشت‌ها	۱۹۱
واژه‌نامه	۱۹۳
فارسی - انگلیسی	۱۹۳
انگلیسی - فارسی	۲۰۱
نمایه	۲۰۲

مقدمه مترجم

در جهان اطلاعاتی امروز، حضور فناوری‌های نوین در همه حوزه‌ها و همه جنبه‌های نظری و عملی کارکردهای عمومی و تخصصی روزمره مشهود است. هدف از فناوری‌های نوین، کمک به استفاده‌کننده یا جامعه بهره‌گیر از آن فناوری است. فناوری‌ها در تلاش‌اند تا شیوه انجام امور را تسهیل نمایند طوری که بهره‌گیر با کمترین تلاش و در حداقل زمان ممکن، آنچه را که در اندیشه خود دارد محقق نماید. از این رو، اصطلاح بهره‌گیرپسند واژه‌ای معمول در واژگان همه انواع ابزارهای فناورانه است. اصطلاحی که بهره‌گیر یا مخاطب اصلی را در نقطه کانونی توجه خود دارد و می‌کوشد همه جنبه‌ها و فعالیت‌ها را در راستای ارضاء یا رفع نیازهای او تنظیم نماید.

فناوری‌های نوین اطلاعاتی که حاصل کاربرد فناوری در حوزه اطلاعات است، بر فعالیت‌های سه گانه گردآوری، سازماندهی و اشاعه اطلاعات کتابخانه‌ای تأثیری شگرف برجای نهاده‌اند. سرعت، دقت و سهولت در دستیابی به آنچه بهره‌گیر اطلاعاتی در پی آن است، از جمله ره‌آوردهای مهم استفاده از این فناوری‌های نوین اطلاعاتی در حوزه فعالیت‌های کتابخانه‌ای است. صرفه‌جویی در هزینه و زمان، ایجاد امکان دسترسی بی‌مرز و بی‌زمان، سادگی استفاده و دریافت هر نوع اطلاعات درخواستی، و به عبارتی دسترسی به آنچه واقعاً دلخواسته بهره‌گیر است از جمله مزایای پیدا و نهان بهره‌گیری از این فناوری‌ها در حوزه بازیابی و دسترسی به منابع است.

برای بهره‌گیری کامل از توانمندی‌های فناورانه در حوزه اطلاعات باید در روش‌ها، ابزارها و نیز نوع نگرش موجود در محیط‌های سنتی کتابخانه‌ای دگردیسی ایجاد شود. گرچه بهره‌گیر و نیازهای اطلاعاتی او همواره در سرلوحه اهداف کتابخانه‌های سنتی - از بدو تاسیس تاکنون - قرار داشته است اما ابزارها و روش‌ها و نیز نوع نگرش به اطلاعات و شیوه ساماندهی آن باید تغییری جدی نماید تا در این جهان متحول

شبکه‌ای، ارتباطی و اینترنتی، بتواند این هدف اساسی را به بهترین شکل و در کمترین زمان ممکن محقق نماید.

در مبحث کتابخانه و امور کتابخانه‌ای، حوزه سازماندهی اطلاعات یکی از مهمترین حوزه‌هایی است که در خط مقدم این تغییرات قرار گرفته است. برای اثبات توانمندی در ساماندهی بهینه و روزآمد منابع و در راس امور قرار دادن بهره‌گیر و نیازهای اطلاعاتی او، بخش سازماندهی اطلاعات و فهرست‌نویسان باید با تغییرات همه‌گیر و پیوسته جهان اطلاعات همگام شده و راه‌های بهینه‌ای را برای ارائه خدمات حداکثری به بهره‌گیر ابداع نمایند. آر دی ای (توصیف و دسترسی منبع) برای پاسخگویی به این تغییر و انجام وظیفه در جهان شبکه‌ای و اینترنتی امروزی ابداع شد و قرار است جایگزین مناسبی برای قواعد فهرست‌نویسی انگلوسامریکن ویرایش ۲ باشد.

آر دی ای مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها است که به فهرست‌نویسان اجازه می‌دهد تا با توجه به تغییرات فناورانه و در نقطه کنونی قرار دادن نیازهای بهره‌گیران، منابع اطلاعاتی را سازمان داده و امکان جستجو و بازیابی پیشرفته و بهره‌گیرپسندی را برای جامعه کتابخانه فراهم آورند. کتابخانه‌ای که دیگر با مفهوم سنتی آن فاصله گرفته و بی‌مرزی، بی‌محدودیت زمانی، چندین کاربره بودن و مهم‌تر از همه جهانی بودن از مشخصه‌های بی‌تغییر و جدایی‌ناپذیر آن است. جهانی بودن یعنی امکان تعامل در محیط شبکه و اینترنت. یعنی جهانی مملو از تنوع‌ها، تضادها و تغییرات مستمر و دائمی. آر دی ای نه تنها جهان کنونی را مد نظر دارد بلکه برای جهان ناشناخته و متغیر آتی نیز برنامه‌ریزی شده است. به عبارت دیگر، آر دی ای استاندارد برای حال و آینده است. البته توجه به زمان حال و آینده به این معنی نیست که این استاندارد سنت‌ها، اصول، راه و روش و پیشینه‌های عظیم و سودمند گذشته را نادیده گرفته و همه را به حافظه تاریخ خواهد سپرد. آر دی ای با پیشینه و استانداردهای پیشین کتابشناختی و فهرست‌نویسی رابطه‌ای تنگاتنگ دارد. بر همین مبنا است که آر دی ای بر سنت پیشین فهرست‌نویسی، یعنی قواعد فهرست‌نویسی انگلوسامریکن ویرایش ۲، بنیان نهاده شده است. بنیان نهاده

شدن براساس این استاندارد به معنی پیروی محض و بی‌چون و چرا از آن نیست بلکه توجه به ویژگی‌های مثبت این قواعد و اصلاح موارد ضعف و کاستی‌های آن است.

آر دی ای نه تنها با استانداردهای کتابخانه‌ای همخوانی دارد بلکه تلاش کرده است تا با سایر استانداردهای جهانی و ابر داده‌ای در سایر حوزه‌های موضوعی نیز رابطه داشته باشد. بدیهی است که فعالیت در سطح بین‌المللی و جهانی به ویژه در محیط‌های شبکه‌ای و اینترنتی، به تعامل با سایر استانداردها، علی‌الخصوص استانداردهای مرتبط نیاز دارد. آر دی ای تلاش کرده است تا خود را با همه استانداردهای ابر داده‌ای موجود همخوان و هماهنگ نماید، طوری که انتقال داده از آر دی ای به سایر استانداردهای ابر داده‌ای و اطلاعاتی، و بالعکس، به راحتی و سهولت میسر گردد.

همان‌طور که اشاره شد، آر دی ای مجموعه‌ای از دستورالعمل‌ها برای توصیف منابع اطلاعاتی است. آر دی ای برای انجام این وظیفه، ساختار جدیدی را ایجاد کرده است که با دو استاندارد مفهومی اف آر بی آر و اف آر ای دی همخوانی دارد. درواقع، استاندارد آر دی ای بر مبنای مفاهیم این دو استاندارد به ویژه استاندارد اف آر بی آر بنیان نهاده شده است. بنابراین، آشنایی با مفاهیم دو استاندارد یاد شده، راه را برای درک و فهم ساده‌تر استاندارد آر دی ای باز خواهد نمود.

همان‌طور که پیش از این نیز اشاره شد، آر دی ای بر مبنای سنت‌های پیشین فهرست‌نویسی ابداع شده است. بنابراین، بسیاری از اصطلاحات و دستورالعمل‌ها و حتی شیوه نوشتاری قواعد فهرست‌نویسی انگلومالریکن ویرایش ۲ در آر دی ای نیز مشهود است. تغییرات گرچه اساسی است، اما به نظر نمی‌رسد فهرست‌نویسان در استفاده از آر دی ای با مشکلی جدی روبرو شوند و با برگزاری دوره‌های آموزشی، استفاده و بهره‌گیری از آن به سادگی میسر خواهد بود. آر دی ای تلاش کرده است تا ضمن حفظ ساختار اصلی قواعد فهرست‌نویسی انگلومالریکن، کمبودهای اساسی و نقاط ضعف این قواعد را برطرف نماید. ناتوانی در کاربرد در محیط‌های شبکه‌ای و

اینترنت و محدودیت ارائه اطلاعات فهرست‌نویسی در فضای محدود کارت برگه، ازجمله بزرگترین موانع در قواعد فهرست‌نویسی انگلوامریکن بوده است. آر دی ای کوشیده است تا با توجه به فضای نامحدود رقمی و گستره وسیع و متغیر محیط‌های شبکه‌ای و رایانه‌ای، بسیاری از استثنائات موجود در قواعد فهرست‌نویسی را از میان بردارد. این امر هم دست فهرست‌نویس را برای تهیه توصیفی کامل و جامع از منابع اطلاعاتی باز می‌گذارد و هم به بهره‌گیر امکان می‌دهد تا با استفاده از جستجویی بهبودیافته و پیشرفته، بهتر و سریع‌تر به منابع اطلاعاتی مورد نیاز خود دست یابد. دستیابی به اطلاعاتی که دیگر محدود به یک کتابخانه و فضای فیزیکی نیست بلکه ممکن است اطلاعات آن از منابع مختلف و فضاهایی بسیار متفاوت فراهم آمده باشد. این کتاب تلاش دارد تا این نوآوری تازه در حوزه سازماندهی اطلاعات را تشریح کند.

در این ترجمه تلاش شده است تا حداکثر پای‌بندی به متن اصلی و روانی در ترجمه متن فارسی در دستور کار قرار گیرد. در مواردی که به اجبار افزودن کلمه یا عبارتی خارج از متن اصلی ضرورت داشته است، کلمه یا عبارت در داخل گیومه ارائه شده است. واژگان و اصطلاحات تخصصی، فقط در اولین حضور اصطلاح در متن، زیرنویس انگلیسی داده شده است. برای یافتن معادل‌های فارسی و یا انگلیسی متن، به واژه‌نامه‌های آخر کتاب مراجعه نمایید.

در پایان از دوست خوبم آقای حمید محسنی، مدیر محترم انتشارات کتابدار که زمینه نشر اثر حاضر را فراهم آورده است صمیمانه تشکر می‌کنم. بدیهی است متن حاضر خالی از عیب و ایراد نخواهد بود. یادآوری موارد اصلاحی موجب امتنان و رفع نواقص در ویراست‌های بعدی خواهد بود.

یا حق

عباس گیلوری

عضو هیئت علمی سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی